

ÅLÄNSK UTREDNINGSSERIE

2007: 6

**LÄROPLANSGRUNDER FÖR
UTBILDNINGEN PÅ
GYMNASIALSTADIET**

Fastställda 15.11.2007
att gälla från 1.8.2008

ISSN 0357-735X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1. LÄROPLANSGRUNDER	5
1.2. LÄROPLANENS UTFORMNING	5
1.2.1. Läroplanens allmänna del	6
1.2.2. Läroplanens ämnesdel	6
2. UTBILDNINGENS STRUKTUR OCH OMFATTNING	7
2.1. DEN STUDIEFÖRBEREDANDE UTBILDNINGEN	8
2.1.1. Utbildningsform	9
2.1.2. Examen	10
2.2. DEN STUDIEFÖRBEREDANDE UTBILDNINGEN MED YRKESPROFIL	11
2.2.1. Utbildningsform	11
2.3. DEN YRKESINRIKTADE UTBILDNINGEN	11
2.3.1. Utbildningsform	11
2.3.2. Grunder för yrkesämnena	12
2.3.3. Grunder för kärnämnen	13
2.3.4. Grunder för valbara ämnen	13
2.3.5. Praktik	14
2.3.6. Examen	14
3. GRUNDEN FÖR DET PEDAGOGISKA ARBETET	16
3.1. VÄRDERINGAR OCH MÄNNISKOSYN	16
3.2. LÄRANDE OCH KUNSKAPSSYN	16
4. ÖVERGRIPANDE MÅL	18
4.1. DEN STUDERANDES YRKESRELATERADE TILLVÄXT	18
4.2. DEN STUDERANDES PERSONLIGA TILLVÄXT	18
4.3. TEMAN	19
5. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER	21
5.1. STUDIEMILJÖ	21
5.2. STUDERANDEVÅRD	21
5.3. STUDIEHANDLEDNING	21
5.4. STÖDUNDERVISNING	22
5.5. SPECIALUNDERVISNING	22
5.5.1. Yrkesträningsundervisning	24

5.6. BEDÖMNING	25
5.6.1. Bedömningen inom den studieförberedande utbildningen	26
5.6.2. Bedömningen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil	27
5.7. ÖVRIGA BESTÄMMELSER.....	30
5.7.1. Tillgodoräknande av tidigare studier	30
5.7.2. Dokumentation och arkivering	30
5.7.3. Studieuppehåll.....	31
5.7.4. Studiekort och betyg	31
5.7.4.1. Betyg inom den studieförberedande utbildningen	31
5.7.4.2. Betyg inom den yrkesinriktade utbildningen och studieförberedande utbildningen med yrkesprofil	32
6. UTVÄRDERING OCH KVALITETSSÄKRING.....	33
6.1. INTERN UTVÄRDERING	33
6.2. EXTERN UTVÄRDERING.....	33
Bilaga 1. Utbildningsprogram inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil	34
Bilaga 2. Studieförberedande utbildning vid Ålands lyceum - timfördelning	35
Bilaga 3. Kärnämnen och valbara allmänna ämnen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil	36
Bilaga 4. Jämförelsetabeller	37
Bilaga 5. Bedömningsindikatorer	38

1. INLEDNING

1.1. Läroplansgrunder

Landskapsregeringen har hand om den externa förvaltningen av gymnasialstadietutbildningen genom allmän ledning, tillsyn och utveckling. Till den uppgiften hör bl.a. att fastställa läroplansgrunder.

Föreliggande läroplansgrunder är fastställda för den studieförberedande utbildningen, den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil, men bör även användas i tillämpliga delar för annan utbildning på gymnasialstadienivå.

Läroplansgrunderna är en föreskrift, vars uppgift är att styra och utgöra grund för de läroplaner som skall antas för utbildningarna på gymnasialstadienivå. Läroplansgrunderna kompletterar och konkretiserar den övergripande målsättning som anges i lagstiftningen och är det viktigaste redskapet i strävan att nå de krav och förväntningar dagens samhälle har på utbildning.

Läroplansgrunderna anger landskapsregeringens utbildningspolitiska mål och ställningstaganden genom beskrivningen av de grundläggande värderingarna, kunskapssynen, de övergripande målen och allmänna bestämmelser samt därav pedagogiska konsekvenser. Grunderna anger även riktlinjer för utvärdering och kvalitetssäkring av utbildningen.

Läroplansgrunderna beskriver också gymnasialstadietutbildningens struktur och omfattning. Läroplansgrunderna anger även de kurser som ingår i den studieförberedande utbildningen och de program som tillhör den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil. För den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil fastställs även grunderna för kärnämnen, yrkesämnen och valbara ämnen, praktik och examensarbete samt övriga grunder för utbildningen.

De åländska läroplansgrunderna innehåller, med beaktande av landskapets behov och särdrag, motsvarande mål och innehåll som läroplansgrunderna i riket och i Sverige för den utbildning som följer efter grundskolan.

I läroplansgrunderna avses med utbildning den studieförberedande utbildningen, den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil och den yrkesinriktade utbildningen samt annan utbildning på gymnasialstadienivå. I läroplansgrunderna hänförs den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil till yrkesinriktad utbildning om inte annat anges.

I läroplansgrunderna beskrivs olika slag av verksamhetsledare för utbildning på gymnasialstadienivå såsom rektor.

1.2. Läroplanens utformning

Landskapsregeringen tillsätter direktioner som tar hand om den interna förvaltningen av olika utbildningar. Till den uppgiften hör bl.a. att utforma och fastställa läroplaner som skall tillställas landskapsregeringen. För den studieförberedande utbildningen fastställs en läroplan. För den yrkesinriktade utbildningen och för den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil fastställs en läroplan för varje program.

Lärarna och den övriga undervisningspersonalen skall använda läroplansgrunderna och läroplanen som ett rättesnöre i sitt arbete. Det är viktigt att studerande, vårdnadshavare, arbetslivet och övriga intressegrupper känner till innehållet i läroplansgrunderna och i läroplanen.

Direktionerna, som ansvarar för läroplansprocessen, skall tillse att rektor, lärare och övrig undervisningspersonal vid uppgörandet av läroplansförslaget samverkar med studerande, arbetslivet och övriga intressegrupper. Det är direktionens samt rektors uppgift att hålla varje läroplan aktuell. Läroplanen bör kontinuerligt revideras utgående från samhällets utveckling, tidens allmänna krav, de studerandes behov eller nya åländska utbildningspolitiska linjedragningar.

Vid utformningen av läroplaner för den yrkesinriktade utbildningen är det viktigt att i samverkan med arbetslivet föra diskussioner om utvecklingstendenser och omvärldsförändringar.

Utbildningen är beroende av omvärldsförändringar men bör också se sin möjlighet att påverka inriktning och utveckling i det framtida åländska samhället.

Varje läroplan för utbildningen på gymnasialstadienivå skall innehålla både en allmän del och en ämnesdel och utformas så att den ger den studerande möjligheter till individuella val. Med hjälp av läroplanen skall den studerande tydligt kunna se de möjligheter som erbjuds för att han/hon skall uppnå målet med studierna.

1.2.1. Läroplanens allmänna del

Den allmänna delen i läroplanen skall innehålla beskrivningar för:

- visioner, verksamhetsidé, studieinriktning eller profilering
- vilka delar av värdegrunden i läroplansgrunderna som särskilt betonas i utbildningen
- hur läroplansgrundernas övergripande mål förverkligas i utbildningen
- hur studiemiljön är utformad utgående från bestämmelserna i läroplansgrunderna
- hur studerandevården och samarbetet med vårdnadshavarna (anhöriga) förverkligas utgående från bestämmelserna i läroplansgrunderna
- hur studiehandledning, stödundervisning och specialundervisning är utformad utgående från bestämmelserna i läroplansgrunderna
- hur samarbetet med övriga utbildningar, andra organisationer och myndigheter förverkligas
- hur den kontinuerliga interna utvärderingen av verksamheten förverkligas

1.2.2. Läroplanens ämnesdel

Ämnesdelen skall innehålla beskrivningar för:

- studiernas uppbyggnad och struktur
- studiernas mål och kunnande
- bedömning av studierna med vitsord på berömlig, god och nöjaktig nivå
- vilken/vilka läroplansgrunder utanför Åland som motsvarar den utbildning läroplanen beskriver

2. UTBILDNINGENS STRUKTUR OCH OMFATTNING

Utbildningen på Åland strävar till att ge den studerande beredskap att leva och bo i ett ö-landskap och ändå kunna ha hela världen som arbetsfält.

Det utbildningspolitiska målet är att erbjuda en lokalt anpassad ungdoms- och vuxenutbildning efter grundskolan. Det betyder att utbildningens struktur, omfattning och innehåll i första hand tar fasta på det lokala kompetensbehovet. Samtidigt måste utbildningen följa kunskapsutvecklingen i omvärlden och se till att åländska studerande ges möjlighet att studera vidare på högre nivå inom och utanför landskapet.

Utbildningen efter grundskolan är strukturerad så att den kan svara mot individuella behov och förutsättningar. Studiegången byggs upp enligt principen om successiv utbildning. Det betyder att tidigare studier skall kunna byggas på och inte leda in i utbildningsmässiga återvändsgränder. Det betyder också att tidigare studieprestationer, men även kunskaper från t.ex. arbetslivet, skall kunna värderas och räknas tillgodo.

På gymnasialstadienivå ges studieförberedande utbildning, studieförberedande utbildning med yrkesprofil och yrkesinriktad utbildning samt annan utbildning¹.

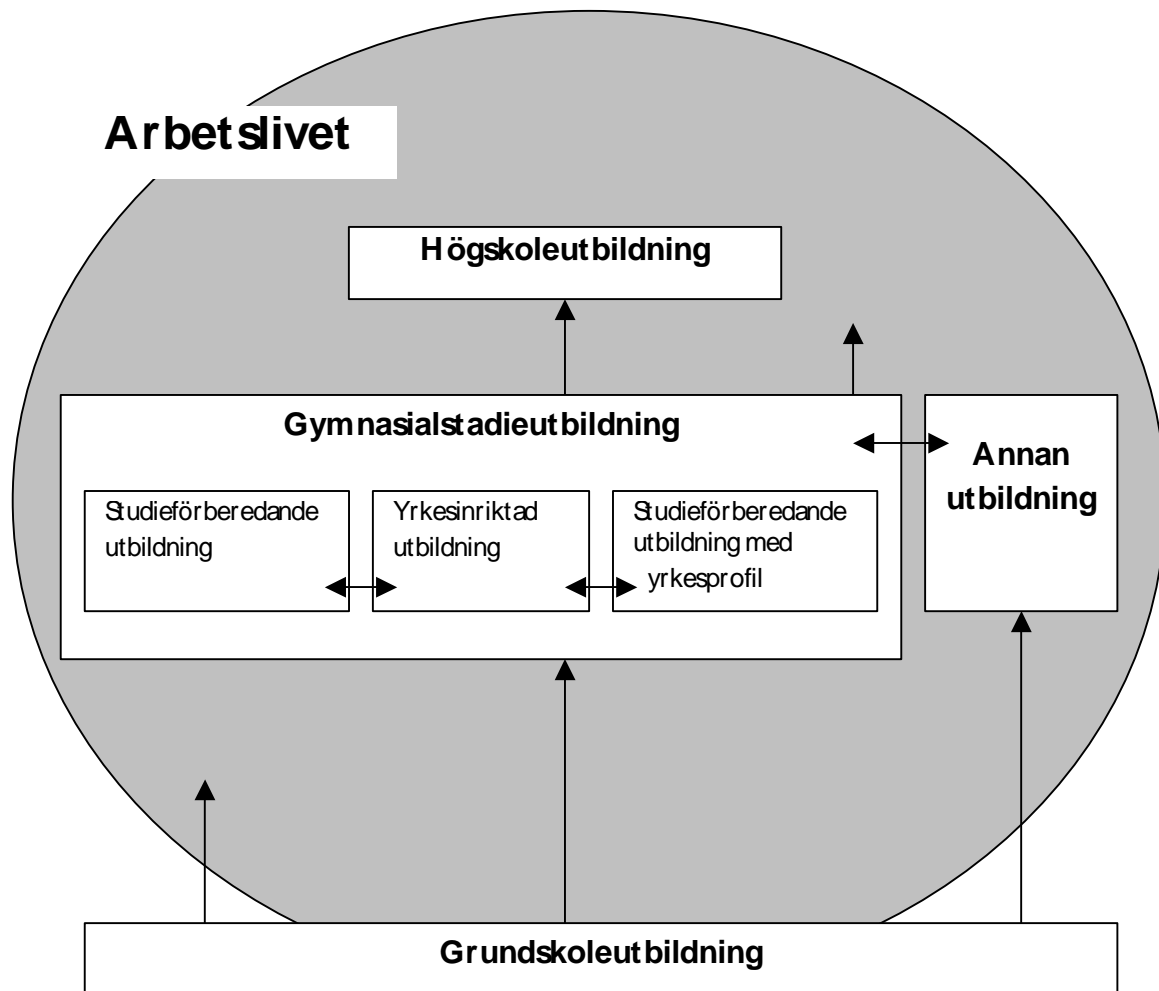
Den studieförberedande utbildningen leder till gymnasieexamen eller studentexamen och inriktas i första hand på att ge den studerande en god grund för vidare studier på högre nivå. Den studieförberedande utbildningens struktur och omfattning beskrivs närmare i avsnitt 2.1.

Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil leder till examen på gymnasialstadienivå med angiven yrkesprofil. Utbildningen ordnas i första hand i samarbete med andra utbildningsprogram och ger den studerande en grund för studier på högre nivå, för andra på gymnasialstadiet baserade studier och sådana teoretiska och praktiska kunskaper som är till fördel i arbetslivet. Struktur och omfattning inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil beskrivs närmare i avsnitt 2.2. Utbildningsprogram inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil anges i bilaga 1.

Den yrkesinriktade utbildningen leder till examen på gymnasialstadienivå. Den ger en grund för vidare studier samtidigt som den ger möjlighet att gå in i arbetslivet. Samverkan med arbetslivet är därför viktig. Den yrkesinriktade utbildningens struktur och omfattning beskrivs närmare i avsnitt 2.3. Utbildningsprogram inom den yrkesinriktade utbildningen uppräknas i bilaga 1. Programmen skall beskrivas närmare i skolornas läroplaner.

Utbildningsstrukturen är uppbyggd stegvis så att den studerande har möjlighet att gå vidare från en utbildningsnivå till en annan i enlighet med schematiseringen. Schematiseringen visar endast landskapets utbildningsutbud för studier efter grundskolan. Se nästa sida.

¹ Med annan utbildning avses i enlighet med 1 § i LL 52/1997 ä. 82/2002 bl.a. kompletteringsutbildning, vidareutbildning och fortbildning.

2.1. Den studieförberedande utbildningen

I den studieförberedande utbildningen ges en allmänbildande undervisning som skall utveckla den studerandes kunskaper från grundskolan och förbereda den studerande för universitets- och högskolestudier eller andra gymnasialstadietbaserade studier.

Den studieförberedande utbildningen omfattar studier i svenska och litteratur, främmande språk, matematik, humanistiska vetenskaper och samhällsvetenskap, naturvetenskaper, idrott och hälsovetenskaper, konst- och kulturvetenskaper, informationsteknik och lärandestrategi.

Utbildningen är fullgjord då studierna har slutförts med godkänd bedömning i de ämneslärkurser som ingår i undervisningen och i de prov som ansluts till gymnasie- eller studentexamen.

2.1.1. Utbildningsform

I utbildningens timfördelning (bilaga 2) bestäms hur den tid, som skall användas för undervisningen, fördelas mellan olika läroämnen och ämnesgrupper. Utöver undervisning i avsedda läroämnen skall den studerande ges handledning i anslutning till studierna.

Studierna ordnas i kursform. Utbildningens lärokurs omfattar minst 75 kurser. Studietiden omfattar tre läsår. Studietiden kan vid behov förlängas till fyra år och i undantagsfall till högst fem år. Bilaga 3 jämför den studieförberedande utbildningen med andra utbildningar på gymnasialstadienivå.

Utbildningen kan även ha en flexibel undervisningsform vilket betyder att det i utbildningen kan ingå distansstudier och att den studerande genomför utbildningen helt eller delvis självständigt. Ifall omfattande självstudier tillämpas kan utbildningen genomföras på kortare tid än tre år.

Utbildningen indelas i obligatoriska kurser, valfria fördjupade kurser och fritt valda kurser. De fördjupade kurserna är huvudsakligen fortsättningskurser som direkt sammanhänger med de obligatoriska kurserna. De fritt valda kurserna är integrerade kurser som innehåller stoff från olika läroämnen eller metodkurser. De valfria fördjupade kurserna kan även innefatta studier som någon annan utbildningsanordnare eller direktion ordnar. De fritt valda kurserna kan omfatta gymnasiediplom som avläggs i konst- och kulturvetenskaperna.

I läroplanen skall beskrivas i vilken ordning kurserna i de olika läroämnena fullgörs. I läroplanen skall även slås fast principer för hur undervisningen och verksamheten genomförs och utvecklas så att angivet mål och centralt innehåll för undervisningen nås och förverkligas.

Mål och centralt innehåll för de olika läroämnena och kurserna anges i de senast fastställda nationella grunderna för gymnasiets läroplan (Ubs M nr 6/2004) med vissa tillägg gällande undervisningen i finska, historia och samhällskunskap, fysik och kemi, informationsteknik, lärandestrategi samt teater och drama.

Vid utformandet av utbildningen skall de internationella konventioner beaktas som lagtinget givit sitt samtycke till. Dessutom skall den EG-rätt som är bindande för landskapet tas i beaktande.

Studier med olika inriktningar

Mot bakgrunden av synen på lärandet och i syfte att befrämja studiemotivationen ges den studerande möjlighet att göra upp sitt studieprogram med utgångspunkt i någon av följande studieinriktningar:

Inom utbildningens humanistisk-samhällsvetenskapliga inriktning skall den studerande ges möjlighet att göra upp sitt studieprogram så att den studerande kan fördjupa och utveckla

- sina kunskaper i filosofi, historia, psykologi, religion, samhällsvetenskap och språk
- sina förutsättningar och sitt intresse för fortsatta studier på området för humanistiska och samhällsvetenskaper

Inom utbildningens naturvetenskapliga inriktning skall den studerande ges möjlighet att göra upp sitt studieprogram så att den studerande kan fördjupa och utveckla

- sina kunskaper i matematik, fysik, kemi, biologi och geografi
- sina förutsättningar och sitt intresse för fortsatta studier på området för naturvetenskaper

Inom utbildningens estetiska inriktning skall den studerande ges möjlighet att göra upp sitt studieprogram så att den studerande kan fördjupa och utveckla

- sina kunskaper och sin konstnärliga förmåga i bildkonst, dans, musik eller teater och drama
- sina förutsättningar och sitt intresse för fortsatta studier på området för konst- och kulturvetenskaper

Inom utbildningens inriktning som betonar hälsa och idrott skall den studerande ges möjlighet att göra upp sitt studieprogram så att den studerande kan fördjupa och utveckla

- sina kunskaper och sin medvetenhet om idrottens betydelse för det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet och sina kunskaper om förebyggande hälsoarbete ur ett samhällsekonomiskt perspektiv
- sina kunskaper i anatomi och fysiologi, näringslära, träning och ledarskap samt psykologi
- sin specialträning inom de idrotter som omhänderhas och rekommenderas av Ålands Idrottsförbund och dess medlemsföreningar
- sina förutsättningar och sitt intresse för fortsatta studier på området för hälsa och idrott

Studierna inom de olika inriktningarna skall ordnas så att ämnesspecifika temaområden kopplas till erfarenheter som är betydelsefulla och aktuella för den studerande. Då det är ändamålsenligt skall undervisningen inom de olika inriktningarna samordnas.

2.1.2. Examen

Den studieförberedande utbildningen leder till studentexamen eller gymnasieexamen. För att avlägga examen skall den studerande med godkänd bedömning fullgöra minst 75 obligatoriska, valfria fördjupade och fritt valda kurser, av vilka skall ingå i timfördelningen fastställt antal kurser i något av språken finska, franska, spanska eller tyska.

I landskapslagen (1997:52) om utbildning på gymnasialstadienivå avsedd studentexamen avläggs genom att den studerande deltar i minst fyra studentexamensprov, av vilka provet i svenska och litteratur är obligatoriskt. Därutöver skall den studerande delta i tre prov som kan vara provet i engelska, finska, matematik eller provet i ett realämne.

Gymnasieexamen avläggs genom att den studerande med godkänd bedömning deltar i en kurs i vetenskapsteori och framlägger ett skriftligt examensarbete som i omfattning motsvarar minst fem kurser.

2.2. Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil

Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil ordnas i programform och skall till innehåll och arbetssätt dels förbereda den studerande för högre studier vid högskolor och universitet och dels för yrkesverksamhet inom de områden/sektorer profilen omfattar. De områden/sektorer som ger respektive utbildning dess profil saknar vanligen snävt avgränsade yrkesuppgifter och inriktas ofta på studier på en högre nivå.

Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall i första hand ordnas i samarbete med andra yrkesinriktade utbildningar.

2.2.1. Utbildningsform

Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil är organiserad i program om 120 studieveckor fördelade över tre år. En studievecka (sv) utgörs av studier som normalt omfattar den studerandes insats på 40 studietimmar för att uppnå fastställda mål.

Ämnesstudierna inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil är uppdelade i yrkesämnena, kärnämnena och valbara ämnen. Grunderna för yrkesämnena, kärnämnena och valbara ämnen beskrivs närmare under kapitel 2.3.

Utbildningen kan ha en flexibel undervisningsform vilket betyder att det i utbildningen kan ingå distansstudier och att den studerande genomför utbildningen helt eller delvis självständigt.

Vid utformandet av den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall de internationella konventionerna beaktas som lagtinget gett sitt samtycke till. Dessutom skall den EG-rätt som är bindande för landskapet tas i beaktande.

2.3. Den yrkesinriktade utbildningen

Den yrkesinriktad utbildningen ger yrkesmässig behörighet för olika yrkesområden /yrkessektorer och utformas utgående från aktuella krav inom respektive bransch eller yrke. Därutöver ger den treåriga yrkesinriktade utbildningen behörighet för fortsatta studier på högskola i riket. Den yrkesinriktade utbildningen kan genom studerandes individuella val även erbjuda den studerande möjlighet att uppnå grundläggande behörighet och i vissa ämnen en särskild behörighet för studier vid högskolor och universitet i Sverige.

2.3.1. Utbildningsform

Den yrkesinriktade utbildningen och är organiserad i program om 120 studieveckor fördelade över tre år. En studievecka (sv) utgörs av studier som normalt omfattar den studerandes insats på 40 studietimmar för att uppnå fastställda mål. Se bilaga 3 som jämför yrkesinriktad utbildning med andra utbildningar.

Ämnesstudierna inom den yrkesinriktade utbildningen är uppdelade i yrkesämnena, kärnämnena och valbara ämnen. Grunderna för yrkesämnena, kärnämnena och valbara ämnen framgår av avsnitt 2.3.2, 2.3.3 och 2.3.4.

Vid utformandet av den yrkesinriktade utbildningen skall direktionerna beakta bestämmelserna i gällande överenskommelseförordningar² samt de internationella konventioner som lagtinget gett sitt samtycke till. Dessutom skall den EG-rätt som är bindande för landskapet tas i beaktande.

Utbildningen kan ha en flexibel undervisningsform vilket betyder att det i utbildningen kan ingå distansstudier och att den studerande genomför utbildningen helt eller delvis självständigt.

Direktionerna för de skolor som ordnar yrkesinriktad utbildning kan, utöver den ordinarie utbildningen, ordna annan utbildning. För annan utbildning bör läroplansgrunderna följas i tillämpliga delar. Med annan utbildning avses kompletteringsutbildning, vidareutbildning, fortbildning och kursverksamhet.

Yrkesinriktad utbildning kan även ordnas som läroavtalsutbildning. Läroavtal är ett arbetsavtal som följer lagen om läroavtalsutbildning och utformas som individuella studieplaner. Läroavtalsutbildningen skall, i tillämpliga delar, följa de åländska läroplansgrunderna och de yrkesinriktade utbildningarnas läroplaner.

2.3.2. Grunder för yrkesämnena

Yrkesämnena är de ämnen som ger respektive program dess specifika yrkeskaraktär. Vilka yrkesämnena som ingår i respektive program och med vilken omfattning ska framgå i läroplanen.

Yrkesämnena inom den yrkesinriktade utbildningen och studieförberedande utbildning med yrkesprofil skall omfatta minst 80 studieveckor.

I läroplanernas ämnesdel ska yrkesämnena beskrivas med mål och kunnande med avseende på de kunskaper, färdigheter och den kompetens som den studerande skall uppnå inom studierna. Bedömningskriterier skall finnas för vitsord på berömlig, god och nöjaktig nivå. I läroplanen skall även anges vilka läroplansgrunder utanför Åland som motsvarar den utbildning läroplanen beskriver.

Yrkesinriktad utbildning och studieförberedande utbildning med yrkesprofil som leder till i Norden jämförbara kompetenser och examina, skall vid utformandet av yrkesämnenas mål och kunnande följa, med vissa efter åländska förhållanden anpassade ändringar eller tillägg, mål och kunnande för yrkesämnena i motsvarande utbildningar som har godkänts av nationella myndigheter i Norden.

Yrkesinriktad utbildning och studieförberedande utbildning med yrkesprofil som leder till samma kompetenser och samma examen som i riket och som tillämpar de examensbenämningar som är fastställda av nationella myndigheter i riket, skall vid utformandet av yrkesämnenas mål och kunnande följa, med vissa efter åländska förhållanden anpassade ändringar eller tillägg, mål och kunnande för yrkesämnena i senast fastställda riksomfattande läroplansgrunder för motsvarande utbildning.

² Ålands vårdinstitut, Ålands sjömansskola och Ålands handelsläroverk.

2.3.3. Grunder för kärnämnen

Kärnämnen är obligatoriska studier för alla studerande i samtliga yrkesinriktade utbildningar och i den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil. Kärnämnen består av en kärna med allmänna ämnen och omfattar studier i svenska, övriga språk, matematisk-naturvetenskapliga ämnen, humanistiskt - samhällsvetenskapliga ämnen samt hälsa och idrott. Målet med kärnämnesstudierna är att ge den studerande en allmänbildning som stöder studierna i övriga ämnen. Kärnämnen ger tillsammans med studier i valbara ämnen även utökad grund för fortsatta studier.

De obligatoriska studierna i kärnämnen omfattar 21 studieveckor. Inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil omfattar de obligatoriska studierna i kärnämnen ytterligare 4 studieveckors studier i annat språk än engelska. Kärnämnen framgår ur bilaga 3.

I läroplanens ämnesdel skall kärnämnen beskrivas med mål och det kunnande (kunskap, färdigheter och kompetens) den studerande skall uppnå inom studierna. Bedömningskriterier skall finnas för vitsord på berömlig, god och nöjaktig nivå. Beskrivningen skall utgå från den läroplan i allmänna ämnen som landskapsregeringen fastställt.

De obligatoriska studierna i kärnämnen kan i enlighet med studerandes eget val ersättas med studier i allmänbildande ämnen enligt den studieförberedande utbildningens läroplan. Studerande har rätt att ersätta studierna i kärnämnen svenska, engelska och matematik samt övriga språk med studier i svenska, engelska (A 1-språk), matematik (kort lärokurs) och övriga språk i enlighet med den studieförberedande utbildningens läroplan och i en ämnesvis omfattning enligt bilaga 2. Utökningen av kärnämnen skall ske inom valbarhetens ram. Inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil kan även utökningen av kärnämnen ske inom yrkesämnen. I bedömningen av studieprestationerna tillämpas fastställda bedömningsgrunder för den studieförberedande utbildningen, dock så att den yrkesinriktade utbildningens vitsordsskala används för studerande inom yrkesinriktad utbildning och studieförberedande utbildning med yrkesprofil samt den studieförberedande utbildningens vitsordsskala för studerande inom studieförberedande utbildning.

2.3.4. Grunder för valbara ämnen

Valbara ämnen skall ge den studerande möjligheter att fördjupa eller bredda sina kunskaper inom olika delar av yrkesområdet eller förbereda den studerande för studier på högre nivå. De valbara ämnena ger tillsammans med kärnämnen utökad möjlighet att förbereda den studerande för studier på högre nivå.

De valbara ämnenas omfattning är 19 studieveckor inom samtliga yrkesinriktade utbildningar och 15 studieveckor inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil.

I läroplanernas ämnesdel skall de valbara ämnena beskrivas med mål och kunnande med avseende på den kunskap, färdighet och kompetens som studerande skall uppnå i studierna. Bedömningskriterier skall finnas för vitsord på berömlig, god och nöjaktig nivå.

Vid fastställandet av läroplanen för de yrkesämnen som direktionserna erbjuder som valbara ämnen skall ovan angivna direktiv för yrkesämnen följas.

Studierande har rätt att som valbart ämne välja allmänna ämnen enligt bilaga 3. Dessa allmänna ämnen utgår från läroplanen i allmänna ämnen och kan på basen av studerandes eget val ersättas med studier i ämnet enligt den studieförberedande utbildningens läroplan och timfördelningsplan, bilaga 2.

Direktionen kan därutöver erbjuda valbart allmänna ämnen med yrkesinriktning som inte följer läroplanen i allmänna ämnen.

Direktionen kan även på initiativ av den studerande fastställa ett ämne som valbart ämne om ämnet stöder den studerandes personliga utveckling eller är relevant för ett yrkesutövande under förutsättning att omfattningen enligt direktionens bedömning motsvarar omfattningen på studierna i en studievecka.

2.3.5. Praktik

Praktiken inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall ge den studerande beredskap för det kommande arbetslivet och för ett livslångt lärande. Arbetspraktiken inom den yrkesinriktade utbildningen skall utveckla den studerandes yrkeskompetens. Inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall den studerande med hjälp av praktiken utveckla olika sätt att fördjupa, granska och dokumentera vunna erfarenheter.

Arbetspraktiken skall ingå som ett naturligt inslag i utbildningen som helhet och anknytas till lämpliga studiehelheter/ämnen. Arbetspraktiken kan genomföras i form av lärande i arbetet. Omfattningen för praktiken skall vara minst sex (6) studieveckor. Omfattningen av praktiken skall framgå av betyget. Den studerandes prestationer under praktiken skall ingå i bedömningen i en eller flera studiehelheter/ämnen.

I läroplanen skall bedömningsanvisningar för praktiken ingå så att alla som deltar i bedömningen av den studerande följer samma normer.

2.3.6. Examen

En fullföljd yrkesinriktad utbildning leder till examen på gymnasialstadienivå inom ett eller flera yrkesområden, eller till annan examen med angiven yrkesinriktning. Den yrkesinriktade utbildningens omfattning motsvarar nivå b enligt yrkeskvalifikationsdirektivet (2005/36/EG) och nivå 3 i EG:s klassificering i enlighet med EG-medlemsstaternas beslut om betygens jämförbarhet (85/368/EEG).

Examensarbetet inom den yrkesinriktade utbildningen skall påvisa om och hur den studerande har uppnått studiemålen och den yrkesskicklighet som arbetslivet förutsätter. Målsättningen är att den studerande genom examensarbetet kan visa prov på yrkesskicklighet eller yrkeskompetens som motsvarar kraven på en utbildad nybörjare inom respektive yrkesområde/bransch/yrke.

Examensarbetet inom den yrkesinriktade utbildningen är ett arbete som studerande utför självständigt, antingen ensam eller i grupp. Examensarbetet kan förverkligas i form av en praktiskt genomförd arbetsuppgift. Examensarbetet skall omfatta minst två (2) studieveckor och skall anknytas till något eller några yrkesämnen. Arbetet skall bedömas med vitsord utgående från på förhand uppställda mål. Arbetets titel, omfattning och vitsord skall framgå av betyget.

Direktionerna för de skolor som anordnar olika program inom den yrkesinriktade utbildningen eller lärlingsnämnden väljer examensform utifrån programmets inriktning. Om examensarbetet är utformat som en praktisk genomförd arbetsuppgift, skall arbetet kompletteras med en skriftlig arbetsbeskrivning eller rapport.

Fullföljd utbildning inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil leder till examen på gymnasialstadienivå med angiven yrkesprofil. Omfattningen av den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil motsvarar nivå b enligt yrkeskvalifikationsdirektivet (2005/36/EG) och nivå 3 i EG:s klassificering i enlighet med EG-medlemsstaternas beslut om betygens jämförbarhet (85/368/EEG).

Inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall den studerande i slutet av studierna, ensam eller tillsammans med högst två andra studerande, framlägga ett examensarbete. Examensarbetet skall påvisa om och hur den studerande har uppnått studiemålen och den yrkesprofilerande kompetens som arbetslivet förutsätter. Examensarbetet skall anknytas till något eller några av de ämnen som är centrala för utbildningen och bedömas med vitsord. Arbetets titel, omfattning och vitsord skall framgå av betyget.

Examensarbetet kan bygga på käll- eller litteraturstudier eller praktiska experiment, utvecklingsprojekt eller liknande. Som grund för arbetet skall den studerande ha läst en kurs i forskningsmetodik. Arbetet, inklusive kursen i forskningsmetodik, skall omfatta minst fem (5) studieveckor. Arbetet skall visa att den studerande har förmåga att självständigt och sakligt fördjupa sig i ett problemområde enligt vetenskaplig praxis gällande genomförande, presentation och redovisning av källor. Arbetet skall godkännas av minst två examinatorer och bedömas vid ett seminarium, som kan vara offentligt.

3. GRUNDEN FÖR DET PEDAGOGISKA ARBETET

3.1. Värderingar och människosyn

Utbildningens uppdrag att främja lärandet går hand i hand med uppgiften att förmedla och förankra grundläggande värderingar.

Verksamheten skall utformas så att alla studerande kan fullfölja utbildningen oavsett kön, ålder, sexuell läggning, funktionshinder, religion eller annan övertygelse, social eller kulturell bakgrund.

De värderingar som tillhör grunden för det pedagogiska arbetet är:

- de mänskliga rättigheterna
- alla människors lika värde
- respekt för varje individs unika egenart
- demokrati
- jämställdhet mellan könen
- tolerans och förståelse för andra människor och kulturer
- ansvar för studier och arbete
- respekt för och hänsyn till miljön
- internationell förståelse och fredsvilja

Det åländska samhället och dess särdrag utgör även grund för utbildningen. Den studerande skall därför i undervisningen få möjlighet till utökad insikt om och förståelse för den åländska självstyrelsen, historien, kulturen, det svenska språket och demilitariseringen.

Utbildningen baserar sig på en humanistisk människosyn. Det innebär att den studerande skall uppfattas som en god, social och aktiv människa med lust, vilja och mångsidiga möjligheter till lärande och utveckling.

Utgående från de grundläggande värderingarna och beskriven människosyn skall varje studerande ses som värdefull och unik. Den studerande skall bemötas med respekt och tilltro. Hänsyn skall tas till varje studerandes olika erfarenheter och förutsättningar att studera.

Varje studerande skall ta ett personligt ansvar för sina studier. Det förutsätter att det pedagogiska arbetet bedrivs så att den studerande har delaktighet i planering, genomförande och utveckling av sina studier och sin studiemiljö.

3.2. Lärande och kunskapssyn

Kunskapssynen i läroplansgrunderna utgår från följande ställningstaganden:

- Kunskap uttrycker sig i flera olika former såsom fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Olika former av kunskaper förutsätter varandra och samspelar med varandra. De bör få en likvärdig ställning i utbildningen.
- Kunskaper är redskap för att lösa olika slag av problem och hantera olika slag av situationer. Att se kunskaper som redskap innebär att det sammanhang och den situation där kunskapen utvecklas blir viktig.

- Kunskaper är situationsbundna. Kunskaper är relaterade till en viss tid och ett visst sammanhang eller en viss situation. Undervisningen bör föras nära den situation eller det sammanhang där kunskaperna skall användas. Situationen blir en del av lärandet.
- Kunskap är socialt konstruerad. Ny kunskap utvecklas utgående från tidigare erfarenheter men i kommunikation och i samspel med andra människor och i relation till den omgivning vi lever i. Den studerande behöver reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper i olika situationer tillsammans med andra.

Synen på lärande har ett sociokulturellt perspektiv. Lärandet bör därmed inte enbart ses som en individuell och social process utan även som en situationsbunden process. Lärandesituationen har en avgörande betydelse för hur och vad den studerande lär sig.

Den pedagogiska konsekvensen är att lärandemiljöerna behöver varieras gällande arbetssätt, uppgifter och examinationsformer utgående från den studerandes erfarenheter och förutsättningar men även utgående från vilka kunskaper som är tänkta att vara redskap för den studerandes utveckling. Det betyder att lärarrollen, förutom rollen som kunskapsförmedlare, behöver växla mellan förebild, modell, guide och handledare.

4. ÖVERGRIPANDE MÅL

De övergripande målen syftar till att främja den studerandes allsidiga utveckling. De utgår från grundskolans undervisning och fostran och följer principen om det livslånga lärandet.

Utbildningens övergripande mål skall därmed stöda den studerandes yrkesrelaterade tillväxt och deltagande i ett föränderligt arbetsliv, vilket kräver utveckling av olika kunskaper och förmåga till flexibilitet, rörlighet och ständig kompetensutveckling.

Utbildningens övergripande mål skall även stöda den studerandes personliga tillväxt och aktiva deltagande i ett demokratiskt samhällsliv. Ett aktivt deltagande kräver, förutom kunskaper i olika samhällsfrågor, en vilja att engagera sig, förståelse för hur andra resonerar, men även förmåga att ta initiativ och ansvar.

Som stöd för den studerandes allsidiga utveckling skall utbildningen låta vissa teman genomsyra undervisning och övrig verksamhet.

De övergripande målen ges olika vikt i läroplanerna beroende på utbildningens inriktning och konkretiseras på olika sätt beroende på hur undervisning och övrig verksamhet organiseras och genomförs.

4.1. Den studerandes yrkesrelaterade tillväxt

Målsättningen är att den studerande utvecklar kunskaper för att hantera teorier, metoder och modeller för ett specifikt yrkesområde och/eller för fortsatta studier.

Målsättningen är även att den studerande utvecklar förmågan till reflektion, analys, problemlösning och kritiskt tänkande.

Målsättningen är dessutom att den studerande utvecklar förmågan att bedöma sin egen insats i utbildningen för att bättre kunna ta ansvar för sina studier och sin kunskapsutveckling.

Målsättningen är också att den studerande utvecklar sin studietekniska förmåga och sin skriftspråkliga förmåga. Den studerandes skriftspråkliga förmåga handlar om att kunna läsa, skriva samt tolka olika texter och bilder. Textbaserad kunskap är ett viktigt redskap både för studier och för medverkan i dagens arbets- och samhällsliv. Den studerandes textbaserade kunskap behöver ständigt befästas och utvecklas oberoende av vilken utbildning den studerande valt.

4.2. Den studerandes personliga tillväxt

Målsättningen för den studerandes personliga tillväxt är i första hand att stärka den studerandes självkännet och självförtroende, eftersom all personlig utveckling utgår från en sund och god självkänsla. Målsättningen är även att utveckla den studerandes kommunikativa förmåga. Den kommunikativa förmågan handlar om att tala, samtala och lyssna till andra. Till denna målsättning hör också att träna den studerande i att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt.

Målsättningen är dessutom att utveckla den studerandes etiska förmåga eftersom många frågor i arbets- och samhällsliv är av etisk karaktär. Inom utbildningen skall därför den studerande få träna att göra personliga ställningstaganden i etiska valsituationer.

Målsättningen för den personliga utvecklingen är också att utveckla den studerandes estetiska förmåga. Estetiskt tänkande och bildspråklig kompetens är viktiga aspekter i mänskligt samspel och mänsklig kommunikation.

4.3. Teman

Teman är tyngdpunktsområden i utbildningen som betonar centrala och aktuella frågor i samhället. De skall ingå i olika ämnen och lärandesituationer för att stöda målen för den studerandes allsidiga utveckling. Temaområdena skall aktualiseras och konkretiseras i läroplanen.

De teman som anges i läroplansgrunderna är gemensamma för all utbildning på gymnasialstadienivå. Varje utbildning kan i läroplanen komplettera gemensamma teman med egna teman för utbildningens inriktning. Gemensamma teman är:

- Samhällsdeltagande och företagsamhet
- Hälsa och trygghet
- Hållbar utveckling
- Kulturell mångfald
- Mediekunskap och informationsteknologi
- Estetisk verksamhet

Samhällsdeltagande och företagsamhet

Den studerande bör fostras till en aktiv, ansvarsställande samhällsmedlem och stimuleras till företagsamhet. Att vara företagsam handlar om förhållningssättet till det egna arbetet, dvs. att vara en kreativ, driftig, ansvarsfull och målmedveten yrkesutövare som sätter värde på sitt arbete.

Hälsa och trygghet

Det är viktigt att den studerande kan bidra till utvecklandet av en trygg och säker, sund och trivsamt arbets- och studiemiljö. Den studerande bör därför fostras till att värna om sin egen och andras fysiska, psykiska och sociala hälsa.

Hållbar utveckling

Utbildningen bör fostra den studerande till att bli en samhällsmedlem och yrkesutövare som inser nödvändigheten av en hållbar resursanvändning, dvs. som lever och verkar på ett sätt som är ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbart. Den studerande bör känna till den hållbara resursanvändningens principer och motiveras att verka för dem. Hållbar utveckling är inget nytt tema inom utbildningen. Det nya ligger i att försöka förena olika aspekter till en helhet.

Kulturell mångfald

Den studerande behöver utveckla kunskaper för att kunna studera och arbeta tillsammans med andra i internationella och mångkulturella miljöer. Den studerande bör därför i utbildningen få möjlighet att lära sig flera olika språk men också att möta och bemöta människor från andra länder och kulturer med respekt. Det är utbildningens skyldighet att aktivt bekämpa och bemöta olika slag av trakasserier, främlingsfientlighet och intolerans.

Mediekunskap och informationsteknologi

Den studerande bör i utbildningen utveckla sin digitala kompetens. Med digital kompetens avses att den studerande skall på ett säkert och kritiskt sätt kunna använda informationssamhällets teknik i arbetslivet och fortsatta studier, för fritid och kommunikation. Den digitala kompetensen underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, d.v.s. användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i samarbetsnätverk via Internet.³

I undervisningen bör den studerande reflektera över den tekniska utvecklingen och hur den har påverkat samhällsutvecklingen generellt eller för ett specifikt yrkesområde. Den studerande skall förstå hur den tekniska utvecklingen påverkar den egna branschen och dess framtid, kunna kritisk bedöma information och på ett ansvarsfullt, kreativt och innovativt sätt använda ny teknik i sitt arbete.

Estetisk verksamhet

Att uttrycka tankar, känslor och handlingar med hjälp av skapande aktiviteter är stimulerande och kan i förlängningen leda till framväxten av nya verksamheter och arbetsmöjligheter. Utbildningen bör därför sträva till att anordna estetisk och kulturell verksamhet med anknytning till det åländska kulturarvet.

³ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS REKOMMENDATION av den 18 dec 2006 om nyckelkompetenser för livslångt lärande (2006/962/EG)

5. ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

5.1. Studiemiljö

Inom utbildningen skall den pedagogiska miljön i sin helhet organiseras på ett sådant sätt att utmanande lärandesituationer skapas och att den studerandes fysiska, psykiska och sociala hälsa ombesörjs.

Det är personalens och den studerandes gemensamma ansvar att upprätthålla en miljö som möjliggör utmanande lärandesituationer och upplevelse av sammanhang och helhet i utbildningen.

Utgående från värdegrunden i läroplansgrunderna skall i läroplanen konkretiseras de värderingar som utbildningen särskilt vill lyfta fram för att skapa en ändamålsenlig och trivsamt studiemiljö.

Det är personalens och de studerandes gemensamma ansvar att upprätthålla en miljö där alla känner trygghet och trivsel. Hur ordningen, tryggheten och trivseln kan främjas skall fastställas i läroplanerna.

5.2. Studerandevård

Direktionen skall organisera en studerandevård. Studerandevården skall genomföras så att man kan förebygga och i god tid upptäcka olika slag av problem och hinder som den studerande kan ha och som påverkar studierna.

Med hänsyn till den studerandes självständighet och ansvars känsla skall studerandevården genomföras i samarbete med hemmen. Samarbetet skall ordnas så att den studerande får stöd i olika frågor och problem. Initiativ till samarbete med hemmen skall tas av ansvarig personal inom utbildningen. I läroplanens beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna bör särskilt kontakten med vårdnadshavarna för en minderårig studerande konkretiseras gällande frågor som rör dennes utbildning och framtidsplaner.

Läroplanerna skall omfatta en handlingsplan för studerandevården och en beskrivning av studerandevårdsgruppens⁴ ansvar och befogenheter. Handlingsplanen skall utvärderas kontinuerligt.

5.3. Studiehandledning

Studiehandledningen syftar till att stöda den studerande i olika skeden av studierna och är därför en uppgift för alla som hör till undervisnings- och handledningspersonalen.

Studiehandledningen skall

- underlätta för den studerande att orientera sig i sina studier
- stöda den studerande att utveckla sina lärandestrategier
- informera om olika utbildningar för vidarestudier

⁴ Studerandevårdsgruppen består av skolans rektor eller prorektor, studiehandledare, skolpsykolog, skolkurator och hälsovårdare och ev. lärare i enlighet med direktionens beslut.

Informationen om olika utbildningar för vidarestudier skall presenteras på ett allsidigt sätt så att den bidrar till att öka likvärdigheten mellan olika utbildningar. Informationen skall även presenteras på ett sätt som bidrar till jämställdhet mellan könen.

Den generella studiehandledningen skall beakta den ökande internationaliseringen. Den skall för den studerande möjliggöra internationella kontakter, studier och arbetsuppgifter genom att

- ge en orientering om arbetslivet, företagsverksamheten och olika branscher/yrken inom och utanför Åland, speciellt inom Norden och EU
- ge en orientering om studier och behörighetskrav inom och utanför Åland, speciellt inom Norden och EU.

I läroplanerna skall det framgå hur studiehandledningen kan förverkligas inom respektive utbildning.

5.4. Stödundervisning

Studerande som har tillfälliga eller avgränsade svårigheter att klara studierna med godkänt resultat skall erbjudas stödundervisning.

Initiativet till stödundervisning tas av lärare, kollegium eller av den studerande. I de fall den studerande är minderårig kan initiativet även tas av vårdnadshavaren.

Stödundervisningsinsatser kan handla om punktinsatser i form av studietekniskt stöd, men kan även handla om stöd under en längre tid. Planering och utvärdering av längre stödundervisningsinsatser skall ta sin utgångspunkt i utbildningen som helhet och beakta den studerandes behov och aktuella förutsättningar.

Den grundläggande principen för olika former av stöd är inkludering och ett fullvärdigt deltagande. Det innebär att stöd ordnas så att den studerande så långt det är möjligt deltar i den gemensamma undervisningen inom den utbildning han/hon blivit antagen till.

I läroplanerna skall det framgå hur stödundervisningen kan förverkligas inom respektive utbildning.

5.5. Specialundervisning

Vid behov skall enskilda studerande inom den yrkesinriktade utbildningen erbjudas specialundervisning. Specialundervisningen innebär en anpassad studiegång för en enskild studerande. Skilda program för yrkesträningsundervisning kan även utformas. Se avsnitt 5.5.1.

Den grundläggande principen för specialundervisning är inkludering och ett fullvärdigt deltagande. Det innebär att det så långt det är möjligt ordnas specialundervisning med anpassad studiegång inom den utbildning den studerande blivit antagen till.

Genom specialundervisningen kan utbildningen anpassas till nivå två (2) eller till nivå tre (3) i enlighet med 85/368/EEG⁵. En anpassad studiegång utgående från kriterierna för nivå två (2) innebär att den studerande är fullt kvalificerad för en speciell verksamhet. Den studerande har kunskaper för att använda de vanligaste verktygen och teknikerna. En anpassad studiegång utgående från kriterierna för nivå tre (3) innebär att undervisningen omfattar en eller flera ersättande eller kompenserande delar av den ordinarie utbildningen. Den anpassade studiegången skall då innehållsmässigt vara likvärdig med utbildningen som helhet.

En anpassad studiegång kan få konsekvenser för yrkesmässig kompetens eller behörighet till fortsatta studier. För att möjliggöra ett ställningstagande till eventuella konsekvenser skall sådana utredas och skriftligen klargöras för den studerande och för vårdnadshavaren.

För den studerande som genomgår utbildningen med hjälp av specialundervisning upprättas en individuellt anpassad läroplan⁶. Den anpassade läroplanen skall innehålla:

- individuella mål
- centralt innehåll
- omfattning av studierna
- bedömningsindikatorer i relation till de individuella mål som ställts upp
- de service- och stödåtgärder som behövs och vem som svarar för dem

I läroplanen anges den examen som skall avläggas och på vilken nivå examen ligger (nivå 2 eller 3) i enlighet med 85/368/EEG. Vidare skall det framgå vilka styrdokument som utgör grunden för den anpassade läroplanen.

Den anpassade läroplanen skall uppgöras i samarbete med ansvariga och berörda lärare, speciallärare, relevanta experter och den studerande. Om den studerande är minderårig skall den anpassade läroplanen även uppgöras i samarbete med vårdnadshavaren.

En anpassad läroplan skall utvärderas och revideras i relation till den studerandes aktuella möjligheter och framtidsplaner.

I slutet av utbildningen, som komplement till betyget, skall den studerandes kompetenser meddelas med ett skriftligt omdöme och med muntlig respons.

I läroplanerna för respektive utbildning skall det framgå hur en anpassad studiegång kan förverkligas med specialundervisning.

⁵ Den yrkesinriktade utbildningen på gymnasialstadiet har en utbildningsnivå motsvarande nivå 3 i EG:s klassificering i enlighet med EG-medlemsstaternas beslut om betygets jämförbarhet (85/368/EEG).

⁶ Den anpassade läroplanen fastställs av direktionen och motsvarar den enligt lagen (LL 1997/4/24 §) föreskrivna läroplanen för specialundervisning.

5.5.1. Yrkesträningsundervisning

Yrkesträningsundervisning är en specialundervisning som kan erbjudas en studerande som genomgått grundskolan enligt 11-årig läroplikt.

Yrkesträningsundervisningen förverkligas i form av ett skilt program inom den yrkesinriktade utbildningen. Programmet omfattar 120 studieveckor som den studerande fullföljer på fyra år.

Målsättningen är att den studerande utvecklar sådana grundläggande kunskaper som han/hon, utgående från sina individuella förutsättningar, behöver för att kunna leva ett vuxenliv som innehåller meningsfullt boende och meningsfull fritid samt lämpligt arbete.

Undervisningen skall stöda den studerandes positiva utveckling genom att stärka hans/hennes självkänsla och ge den studerande förutsättningar att, självständigt eller med handledning, fatta beslut.

Undervisningen skall även lära den studerande att samverka med andra och vara delaktig i det demokratiska samhället.

Undervisningen skall också utveckla en viss yrkeskompetens hos den studerande som möjliggör att han/hon kan utföra praktiska arbetsuppgifter inom ett eller flera yrkesområden. För utvecklandet av den studerandes yrkeskompetens behöver han/hon få kännedom om centrala grundregler för en arbetsgemenskap. Den studerande behöver även ges möjlighet att, med handledning, träna de arbetsmetoder som kan behövas för utförandet av olika praktiska arbetsuppgifter som kan vara lämpade för den studerande.

För yrkesträningsundervisningen skall en läroplan utformas som, i tillämpliga delar, följer fastställda läroplansgrunder och fastställda läroplaner för aktuella yrkesområden inom den yrkesinriktade utbildningen. Utgående från läroplanen utarbetas individuellt uppgjorda studieplaner. Varje studerandes individuella studieplaner skall innehålla:

- detaljerade individuella mål
- centralt innehåll i studierna
- omfattning av studierna
- bedömning av den studerandes prestationer i relation till de individuella mål som ställts upp
- de service- och stödåtgärder som behövs och vem som svarar för dem

En individuell studieplan skall utvärderas och revideras i relation till den studerandes aktuella möjligheter och framtidsplaner.

Den studerandes prestationer bedöms utgående från de individuella målsättningarna som ställts upp i den individuella studieplanen. I bedömningen av hur den studerande har uppnått målen kan, i tillämpliga delar, de bedömningsprinciper användas som normalt tillämpas inom den yrkesinriktade utbildningen.

I slutet av utbildningen, som komplement till betyget, skall den studerandes kompetenser meddelas med ett skriftligt omdöme och med muntlig respons. Utlåtandet skall beskriva den studerandes starka sidor, speciella förmågor och eventuella behov av framtida stöd.

5.6. Bedömning

Bedömningen av den studerandes prestationer har som uppgift att:

- leda och uppmuntra den studerande i sina studier och beskriva hur väl han/hon har nått de mål som ställts för lärandet
- stärka den studerandes självkänsla och utveckla hans/hennes förutsättningar att bedöma sig själv och bilda en realistisk uppfattning om sitt lärande och sina utvecklingsmöjligheter
- vara underlag för utvärdering och analyser av undervisningens effekter samt för att utveckla undervisningen
- informera vårdnadshavarna, följande utbildningsinstitutioner, arbetslivet och övriga intressenter om den studerandes prestationer

Den studerandes framsteg och studieresultat skall bedömas mångsidigt och kvalitativt i relation till de fastställda mål som ingår i den studerandes utbildning. I läroplanen skall bedömningskriterier för vitsord konkretiseras för den studerandes prestationer utgående från centralt angivna bedömningsindikatorer (bilaga 4).

Den studerande skall kontinuerligt under studiernas gång få muntlig och skriftlig information om studierna och enligt vilka principer studieprestationerna bedöms. Informationen skall även ges till alla som deltar i bedömningen av den studerande. Med hänsyn till lärarnas och den studerandes rättsskydd, och den studerandes studiemotivation, skall informationen alltid ges i förväg innan studierna inleds. Även i efterhand, och på begäran, skall en utredning kunna presenteras över hur bedömningsprinciperna har tillämpats.

En studerande med diagnostiserade handikapp och jämförbara svårigheter skall vid bedömningen av studieprestationerna ges möjligheter till specialarrangemang.

En studerande som är missnöjd med bedömningen av sina studieprestationer kan skriftligen eller muntligen begära rättelse av den lärare som utfört bedömningen. Om den studerande efter en rättelse fortsättningsvis är missnöjd skall ärendet hänskjutas till rektor för avgörande. Ärendet kan därefter föras vidare till Ålands landskapsregering för vidare beredning. Landskapsregeringen kan ålägga läraren att företa ny bedömning eller besluta vilken bedömning och vilket vitsord den studerande skall erhålla.

Hur bedömningen sker skall beskrivas i läroplanen. Beskrivningen skall utformas så att lärare, men även övrig undervisningspersonal, följer samma normer.

5.6.1. Bedömningen inom den studieförberedande utbildningen

Bedömningen av den studerandes kunskaper i de obligatoriska och valfria fördjupade kurserna som ingår i utbildningens lärokurs skall ges med siffror. Övriga kurser kan även bedömas på något annat sätt som bestäms i läroplanen. Vid sifferbedömningen används vitsord i en sjugradig skala enligt följande:⁷

Berömliga kunskaper	9-10
Goda kunskaper	7-8
Nöjaktiga kunskaper	5-6
Underkända kunskaper	4

Utgående från de centrala bedömningsindikatorerna skall det i läroplanen för varje läroämne framgå vilka ämnesspecifika kunskaper den studerande skall ha för att prestationerna kan bedömas som berömliga, goda och nöjaktiga kunskaper.

Kursbedömning

En kurs skall bedömas när den studerande har slutfört den. Vid bedömningen skall beaktas den studerandes kunskaper i slutskedet av en kurs. Vitsordsbedömningen kan kompletteras med ett skriftligt omdöme.

Bedömningen skall grunda sig på lärarens fortlöpande observationer av den studerandes prestationer och framsteg i studierna genom muntliga och skriftliga prov, projektarbeten och andra uppgifter. Då den studerandes kunskaper och framsteg bedöms skall även beaktas den studerandes egen förmåga att planera, genomföra, bedöma och reglera sitt eget arbete. Vid bedömningen skall också beaktas hur ansvarsfullt den studerande arbetar och hur han/hon fungerar i samarbete med andra. Det är lärarens uppgift att handleda den studerande i hans/hennes utveckling av sina lärandestrategier, sitt ansvarstagande och sin förmåga att samarbeta med andra.

Läraren skall kontinuerligt ge muntlig respons på den studerandes kunskaper och framsteg, såväl i samband med undervisningen som vid särskilda utvärderingssamtal.

Den studerande som inte uppnår godkända prestationer i en kurs skall informeras om bristerna i fråga och om de omprövningsmöjligheter som bestäms i läroplanen. På begäran av den studerande kan läraren i undantagsfall, och i samråd med studiehandledaren, bevilja fler omprövningsmöjligheter än två.

En kurs som en studerande genomför delvis eller helt på egen hand skall fullgöras enligt de regler och bestämmelser som den studieförberedande utbildningen har för godkända prestationer.

I läroplanen skall fastslås på vilket sätt den studerande skall fullfölja sina kurser och ges möjlighet att höja godkända kursvitsord. Vid höjning av ett kursvitsord utgör den bättre prestationen grund för det slutliga ämnesvitsordet.

⁷ Se bilaga 3 som jämför vitsordsskalor mellan Åland, riket och Sverige

Ämneslärokursbedömning

Vitsordet för lärokursen i ett läroämne fastställs som det aritmetiska medeltalet för de olika kurser som den studerande har slutfört. Vitsordet skall höjas om den studerande visar en högre kompetens i läroämnet än vad vitsordet skulle förutsätta på basen av det aritmetiska medeltalet.

Av studierna i ett läroämne får den studerande ha underkända prestationer enligt följande:

Antal kurser i läroämnet	Högsta tillåtna antal underkända kurser
1-2	0
3-5	1
6-8	2
9	3

På begäran av den studerande kan i följande fall prestationerna bedömas utan vitsord och antecknas som godkända i studiekortet och på betyget:

- läroämnet idrott
- läroämnen som omfattar bara en kurs
- studier i valfria språk som endast omfattar två kurser

Bedömning av examensarbete

Det examensarbete som ingår i gymnasieexamen skall bedömas med vitsord i en sexgradig skala enligt följande:

- approbatur och lubenter approbatur som motsvarar nöjaktiga kunskaper
- cum laude approbatur och magna cum laude approbatur som motsvarar goda kunskaper
- eximia och laudatur som motsvarar berömliga kunskaper

Examensarbetet skall bedömas, dels innehållsligt och dels språkligt, av minst två examinatorer.

5.6.2. Bedömningen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil

Bedömningen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil skall genomföras så att den studerande uppfattar hur han/hon uppnått målen och gått framåt i studierna. Bedömningen skall vara fortlöpande och mångsidig och beakta den läroprocess som den studerande genomgår. Bedömningen skall vara grundad på de kunskaper den studerande presterat i muntliga och skriftliga uppgifter som den studerande utfört, enskilt eller tillsammans med andra, med eller utan lärarens eller annan undervisningspersonals närvaro. Även den studerandes eget omdöme skall beaktas vid bedömningen. Ansvarig lärare skall därför regelbundet hålla utvärderingssamtal med varje enskild studerande.

Bedömningen skall grunda sig på lärarens fortlöpande observationer av den studerandes prestationer och framsteg i studierna genom muntliga och skriftliga prov, projektarbeten och andra uppgifter. Då den studerandes kunskaper och framsteg bedöms skall även beaktas den studerandes egen förmåga att planera, genomföra, bedöma och reglera sitt eget arbete. Vid bedömningen skall också beaktas hur ansvarsfullt den studerande arbetar och hur han/hon fungerar i samarbete med andra. Det är lärarens uppgift att handleda den studerande i hans/hennes utveckling av sina lärandestrategier, sitt ansvarstagande och sin förmåga att samarbeta med andra.

Undervisningen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil kan vara organiserad på olika sätt. De mer flexibla undervisningsformerna kan bestå av både närstudier, lärande i arbete och distansstudier vilket innebär att den studerande genomför utbildningen helt eller delvis självständigt. I en flexibelt utformad undervisning skall den studerandes samtliga prestationer bedömas i relation till fastställda mål. Bedömningen skall på ett mångsidigt sätt beakta hur väl den studerande har genomfört sina självständiga studier och vilka framsteg som den studerande gjort i riktning mot fastställda mål. I läroplanen skall bestämmelser finnas för de studier som den studerande genomför helt eller delvis självständigt. Bestämmelserna bör ange hur de självständiga studierna och lärande i arbete skall dokumenteras och bedömas.

I bedömningen av de studieprestationer som följer läroplanen för den studieförberedande utbildningen tillämpas fastställda bedömningsgrunder för den studieförberedande utbildningen, dock så att den yrkesinriktade utbildningens vitsordsskala används för studerande inom yrkesinriktad utbildning och studieförberedande utbildning med yrkesprofil samt den studieförberedande utbildningens vitsordsskala för studerande inom studieförberedande utbildning.

Den studerandes prestationer bedöms inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil med en sexgradig skala från ett (1) till fem (5). Studerande som inte uppnår vitsordet ett (1) erhåller omdömet underkänt. Den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil har följande vitsordsskala⁸:

Berömliga kunskaper	5
Goda kunskaper	3-4
Nöjaktiga kunskaper	1-2
Underkända kunskaper	U

De olika vitsordsorden representerar kvalitativt skilda kunskapsnivåer och skall användas för att beskriva huruvida den studerandes kunskaper kan tolkas som berömliga, goda, nöjaktiga eller underkända.

I läroplanen skall bedömningskriterier för vitsord konkretiseras för den studerandes kunskaper i olika yrkesinriktade ämnen utgående från centralt angivna bedömningsindikatorer (bilaga 4).

I läroplanen skall bedömningskriterier för vitsord konkretiseras för den studerandes kunskaper i kärnämnen utgående från bedömningsindikatorerna i den av landskapsregeringen fastställda läroplanen i allmänna ämnen för den yrkesinriktade utbildningen.

⁸ Se bilaga 3 som jämför vitsordsskalor mellan Åland, riket och Sverige

För att nå en helhetsmässig bedömning för den studerandes kunskaper och utveckling i relation till uppsatta mål skall de vitsord som ges beakta den studerandes kunskaper i slutskedet av olika delar av utbildningen⁹. Den studerandes framsteg i studierna och hans/hennes studieresultat kan inte räknas samman med mekaniska medelvärdesberäkningar. Vitsordsbedömningen kan kompletteras med ett skriftligt omdöme. Den muntliga responsen på den studerandes kunskaper och framsteg ges vid utvärderingssamtal. Ansvarig lärare skall regelbundet hålla utvärderingssamtal med varje enskild studerande.

Om utbildningen är uppdelad i studiehelheter bör studiehelheterna vara utformade så att tidigare kunskaper har behövts som grund för det som är nytt. Den studerande har då möjlighet att i samband med senare bedömningar i studiehelheten visa på kunskaper som tidigare inte påvisats. Samtliga delar av en studiehelhet behöver således inte vara godkända, förutsatt att helheten kan godkännas och bedömas.

I läroplanen skall även fastslås den studerandes möjlighet att höja godkända prestationer och erhålla högre vitsord.

Den studerande skall i avgångsbetyget erhålla ett vitsord för ett ämne oberoende av hur ämnet studerats eller om kunnandet tillgodoräknats. Om ett allmänt ämne studerats både som kärnämnade och valbart ämne med stöd av läroplanen i allmänna ämnen, skall samtliga målsättningar för ämnet beaktas vid bedömningen och prestationerna bedömas som en helhet. Inom den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil gäller samma bedömningsanvisningar när utökningen av ett kärnämnade skett inom ramen för ett yrkesämne.

Den studerande som inte har godkända prestationer i någon del av utbildningen skall få information om bristerna och vad han/hon behöver göra för att kunna bedömas på nytt. Den studerande har rätt till två extra omprövningsmöjligheter. I undantagsfall, och på begäran av den studerande, kan ansvarig lärare i samråd med studiehandledare, och vid behov även speciallärare eller specialpedagog, bevilja den studerande fler omprövningsmöjligheter. Även stödåtgärder för omprövning bör erbjudas. I läroplanen skall finnas en precisering av hur omprövningsmöjligheterna ordnas.

Bedömningen av studieprestationer inom specialundervisningen skall följa fastställda bedömningsgrunder för respektive utbildning och anpassas till de mål som uppgjorts i de individuella läroplaner som uppgjorts med stöd av 24 § LL 52/97 och 82/02. Eventuella avvikelser från läroplanens mål skall framgå i avgångsbetyget.

⁹ Delar av utbildningen kan vara kurs, studiehelhet, ämne beroende på hur undervisningen är organiserad.

5.7. Övriga bestämmelser

5.7.1. Tillgodoräknande av tidigare studier

För att bättre kunna tillgodose individuella valmöjligheter, undvika dubbling av studier och förkorta utbildningstiden har en studerande i pågående gymnasialstadietutbildning och annan utbildning på gymnasialstadienivå rätt att få tidigare slutförda studier och kunnande som förvärvats på annat sätt erkända och tillgodoräknade. Tillgodoräknandet av tidigare studier avser sådana slutförda och godkända studieprestationer som till centrala delar motsvarar målen och kraven i läroplanen för aktuell utbildning. Principen är att studier inom ett ämnesområde, på samma utbildningsnivå, kan räknas tillgodo.

Den studerande skall uppvisa betyg/skiljebetyg/intyg som grund för tillgodoräknandet. Den studerande bör även kunna uppvisa läroplan/studieplan från tidigare studier som grund för tillgodoräknandet. Vid osäkerhet om likvärdighet kan den studerandes kunskaper och kompetens prövas på lämpligt sätt.

Vitsordet för studieprestationer och moment inom den del av utbildningen som tillgodoräknas, och som framkommer av betyg/skiljebetyg/intyg från annan utbildningsarrangör, införs på studiekortet/avgångsbetyget med en notering om att vitsordet är tillgodoräknat. Studieprestationer som bedömts i en annan vitsordsskala skall på ett för den studerande adekvat sätt omvandlas till den vitsordsskala som används inom aktuell utbildning enligt den omräkningstabell som anges i bilaga 3. Namnet på den utbildningsanordnare/direktion som gett vitsordet skall också noteras.

Enstaka tidigare godkända delprestationer eller delmoment som kan tillgodoräknas räknas in i lämpliga delar av aktuell utbildning.

Studerande med ett tidigare förvärvat kunnande kan hos rektor anhålla om tillgodoräknande förutsatt att han/hon kan visa att det förvärvade kunnandet motsvarar de mål som anges i aktuell läroplan. Andra kunskaper än skolkunskaper kan t.ex. vara arbetslivserfarenhet, erfarenheter från föreningsverksamhet eller liknande.

Rektor har rätt att, som grund för tillgodoräknandet och erkännande av tidigare kunnande, pröva den studerandes kompetens på lämpligt sätt.

Beslut om tillgodoräknande av studieprestationer som slutförts i ett annat sammanhang eller kunnande som förvärvats på annat sätt skall fattas av rektor.

En detaljerad beskrivning av hur tidigare studier tillgodoräknas och bedöms skall finnas i läroplanerna.

5.7.2. Dokumentation och arkivering

Insamlandet av bedömningsunderlagen skall ske systematiskt och dokumenteras på ett sådant sätt att bedömningen kan granskas i efterhand, åtminstone inom tiden för rätten till överklagande. Uppgifter i studiekort och avgångsbetyg skall dokumenteras¹⁰ så att de kan granskas i efterhand och även utgöra underlag för eventuella utvärderingar.

¹⁰ Om dokumentation och arkivering bestäms i skolans arkivplan.

5.7.3. Studieuppehåll

Den studerande har rätt att, utan att förlora sin studieplats, anhålla om studieuppehåll i en omfattning om högst ett läsår. Direktionen beslutar under vilka förutsättningar anhållan beviljas. I de fall ifrågavarande utbildning inte erbjuds varje år anpassas rätten till studieuppehåll. Den studerande, som efter studieavbrott önskar att slutföra studierna, har rätt att tillgodoräkna godkända prestationer upp till tre år efter det år studieavbrottet gjordes.

5.7.4. Studiekort och betyg

Den studerandes studieresultat skall dokumenteras i studiekort och betyg. Dokumentationen delges den studerande enligt de arrangemang och den tidsplan som fastställs i skolans reglemente och läroplan.

Den studerande skall erhålla en kopia av studiekortet minst en gång per läsår. För den studerande som är omyndig skall utdrag ur studiekortet undertecknas av vårdnadshavaren och returneras.

Betyg skall upprättas och utfärdas i enlighet med anvisningar från Ålands landskapsregering.

5.7.4.1. Betyg inom den studieförberedande utbildningen

Gymnasiet Ålands lyceum, där den studieförberedande utbildningen ordnas, har rätt att utfärda följande betyg:

- Avgångsbetyg¹¹ och betyg över gymnasieexamen utfärdas då den studerande med godkända vitsord har fullföljt studierna i den omfattning som gäller för utbildningen och avlagt gymnasieexamen
I avgångsbetyget antecknas ett medelvitsord som utgör det aritmetiska vägda medeltalet av samtliga kursvitsord i de olika läroämnena. Medelvitsordet uträknas i förhållande till antalet avlagda kurser i ämnet. Medelvitsordet ges med två decimalers noggrannhet. Examensarbetets titel och vitsordsbedömning skall anges i gymnasieexamensbetyget.
- Avgångsbetyg¹² och betyg över studentexamen utfärdas då den studerande med godkända vitsord har fullföljt studierna i den omfattning som gäller för utbildningen och avlagt studentexamen
I avgångsbetyget antecknas ett medelvitsord som utgör det aritmetiska vägda medeltalet av samtliga kursvitsord i de olika läroämnena. Medelvitsordet uträknas i förhållande till antalet avlagda kurser i ämnet. Medelvitsordet ges med två decimalers noggrannhet. Den nationella studentexamensnämnden utfärdar studentexamensbetyget.
- Skiljebetyg ges till den studerande som inte har fullgjort utbildningen och avbryter sina studier eller genomgår utbildningen med underkända prestationer. I skiljebetyget antecknas de studier som avlagts med godkänd eller underkänd bedömning

¹¹ Avgångsbetyg kan inte utfärdas innan den studerande har avlagt gymnasie- eller studentexamen.

¹² Avgångsbetyg kan inte utfärdas innan den studerande har avlagt gymnasie- eller studentexamen.

- Kompletteringsbetyg ges till en studerande som har tilldelats avgångsbetyg och som vid ett senare tillfälle, som privatstuderande, har slutfört en eller flera av utbildningens ämneslärokurser

Kompletteringsbetyget utgör en bilaga till den studerandes avgångsbetyg. Den studerandes betygsmedeltal i avgångsbetyget skall omräknas i förhållande till kompletteringen och skall anges i kompletteringsbetyget.

- Betyg över slutförd enskild lärokurs ges till en privatstuderande som har slutfört en eller flera av utbildningens ämneslärokurser

5.7.4.2. Betyg inom den yrkesinriktade utbildningen och studieförberedande utbildningen med yrkesprofil

Direktionen för de skolor som ordnar yrkesinriktad utbildning och studieförberedande utbildning med yrkesprofil samt lärlingsnämnden har rätt att utförda följande betyg på basen av genomgången utbildning (bilaga 1).

- Avgångsbetyg, för examen på gymnasialstadienivå inom ett eller flera yrkesområden eller med angiven yrkesinriktning eller med angiven yrkesprofil, utfärdas då den studerande med godkända vitsord har fullföljt studierna i den omfattning som gäller för utbildningen och presterat ett godkänt examensarbete

I avgångsbetyget antecknas ett medelvitsord som utgör det aritmetiska vägda medeltalet av de ämnen som studerats. Medelvitsordet uträknas i förhållande till antalet studieveckor i ämnet. Medelvitsordet ges med två decimalers noggrannhet. Examensarbetets titel, omfattning och vitsord skall anges i avgångsbetyget. Av betyget skall framgå vilka studier som tillgodoräknats.

- Skiljebetyg ges till den studerande som inte har fullgjort utbildningen och avbryter sina studier eller genomgår utbildningen med underkända prestationer. I skiljebetyget antecknas bedömningen av de studier som slutförts eller enbart att studierna har avlagts (slutförd/underkänd)

Studiekortet utgör underlag för upprättande av skiljebetyg. En studerande som erhållit skiljebetyg pga. underkända studieprestationer kan komplettera de underkända prestationerna inom två terminer.

- Kompletteringsbetyg kan ges till den studerande som utöver examen och som vid ett senare tillfälle, som privatstuderande, har slutfört en eller flera delar av utbildningen¹³
- Betyg över godkända prestationer ges till en privatstuderande som har slutfört en eller flera delar av utbildningen.

¹³ Delar av utbildningen kan vara kurs, studiehelhet, ämne beroende på hur undervisningen är organiserad

6. UTVÄRDERING OCH KVALITETSSÄKRING

I läroplansgrunderna anges de värderingar, den kunskapssyn och de övergripande mål och allmänna bestämmelser som skall styra och vägleda utbildningens verksamhet och utvecklingsarbete.

Utvecklingsarbetet är hela undervisningspersonalens ansvar. Huvudansvaret ligger dock hos direktion och rektor. De skall skapa en utvecklingsvänlig atmosfär, stöda och leda läroplansarbetet, utveckla och leda den interna självvärderingen samt delta i externa utvärderingar. Den studerande skall ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet.

6.1. Intern utvärdering

Med intern utvärdering avses den självvärdering som direktionen skall utföra för den utbildning de förvaltar. Den interna utvärderingen skall möjliggöra ett målrelaterat utvecklingsarbete och garantera en hög kvalitet inom utbildningen. Behovet av självvärdering har ökat till följd av omvärldsförändringarna, särskilt i arbetslivet, och till följd av utbildningens ökade målstyrning.

Vad som skall utvärderas internt inom en utbildning beslutar direktionen om. Utvärderingen skall dock ske kontinuerligt och tillställas landskapsregeringen varje år. Landskapsregeringen utfärdar särskilda anvisningar för utformningen av direktionens pedagogiska utvärderingsrapporter.

6.2. Extern utvärdering

Ansvar för den externa utvärderingen åligger Ålands landskapsregering genom dennes uppgifter för tillsyn och utveckling av gymnasialstadietutbildningen. Den externa utvärderingen syftar till att garantera att åländska studerande får en kvalitativt god och likvärdig utbildning jämfört med andra motsvarande utbildningar, i första hand med andra motsvarande utbildningar i Norden. Den externa utvärderingen syftar även till att utveckla den åländska gymnasialstadietutbildningen.

Bilaga 1. Utbildningsprogram inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil

Den yrkesinriktade utbildningen är strukturerad i studieprogram enligt följande:

- Utbildningsprogram inom byggteknik
- Utbildningsprogram inom el- och datateknik
- Utbildningsprogram inom fordons- och transportteknik
- Utbildningsprogram för frisörer
- Utbildningsprogram inom företagsekonomi
- Utbildningsprogram inom hotell- och restaurangbranschen
- Utbildningsprogram inom media och kommunikation
- Utbildningsprogram inom naturbruk
- Utbildningsprogram inom träningsundervisning (se avsnitt 5.5.1.)
- Utbildningsprogram inom sjöfart
- Utbildningsprogram inom social- och hälsovård
- Utbildningsprogram inom verkstads- och produktionsteknik

Studieförberedande utbildning med yrkesprofil är strukturerad i studieprogram enligt följande:

- Utbildningsprogram inom samhällliga och sociala sektorn

Bilaga 2. Studieförberedande utbildning vid Ålands lyceum – timfördelning

Ämne	Humanistisk-samhällsvetenskaplig inriktning		Naturvetenskaplig inriktning		Estetisk inriktning		Hälsa och idrott	
	Obligatoriska kurser	Valfria kurser ¹	Obligatoriska kurser	Valfria kurser ¹	Obligatoriska kurser	Valfria kurser ¹	Obligatoriska kurser	Valfria Kurser ¹
Svenska och litteratur	6	3	6	3	6	3	6	3
Obligatoriska språk²								
Engelska (A1-språk)	6	3	6	3	6	3	6	3
Finska, avancerad kurs (A2-språk)	6		6		6			
Finska, franska och tyska, fortsättningskurs (A2-språk)	7	2	7	2	7	2	7	2
Finska, franska, spanska och tyska (B-språk)	8	3	8	3	8	3	8	3
Valfria språk³ (A2- eller B-språk)								
Finska, franska, ryska, spanska och tyska		3-11		3-11		3-11		3-11
Matematik								
Kort lärokurs eller Lång lärokurs	6 10	2 3		3	6 10	2 3	6 10	2 3
Humanistiska vetenskaper och samhällsvetenskap								
Religion eller livsåskådningskunskap ⁴	3	2	2	3	2	3	2	3
Filosofi	1	3	1	3	1	3	1	3
Psykologi	1	4		5	1	4	1	4
Historia	4	2	3	3	4	2	3	3
Samhällskunskap ⁵	3	2	3	2	3	2	3	2
Naturvetenskaper								
Biologi	2	3	2	3	2	3	2	3
Geografi	2	2	2	2	2	2	2	2
Fysik		2	6	2		2		8
Kemi		2	3	2		2		5
Idrott och hälsovetenskaper								
Idrott	4	3	4	3	4	3	4	3
Hälsa och idrott							6	
Hälsokunskap	1	2	1	2	1	2	3	
Konst- och kulturvetenskaper								
Bildkonst	2		1		2		1	
Dans	1-2	6-7	1	7	1-2	8-9 8 ⁶	1	7
Musik	0-1	1-2		2	0-1	9-10 ⁶		2
Teater och drama	0-1	5-6		6	0-1	7-8		6
Informationsteknik		4		4		4		4
Lärandestrategi	1		1		1		1	
Fritt valda kurser ⁷								
	Obligatoriska kurser: 48-52 + 8 kurser fördjupning inom humanistiska vetenskaper, samhällsvetenskap eller språk		Obligatoriska kurser: 57 + 3 kurser fördjupning inom naturvetenskaper		Obligatoriska kurser: 47-51 kurser + 8 kurser fördjupning inom konst- och kulturvetenskaper		Obligatoriska kurser: 55-59 kurser.	

1. Minimiantalet valfria fördjupade kurser. Utbildningens hela lärokurs omfattar minst 75 kurser.
2. Förutom engelska skall angivet antal obligatoriska kurser i ett A2- eller B-språk ingå i studierna. Studerande på inriktningen hälsa och idrott kan välja finska som fortsättningskurs eller finska och tyska som B-språk.
3. Utöver engelska och ett valfritt främmande språk kan studerande välja valfritt antal kurser i A2- eller B-språken. Studerande på hälsa och idrott kan dock enbart välja finska som fortsättningskurs eller finska och tyska som B-språk.
4. Studerande som inte tillhör en evangelisk-luthersk församling kan välja att istället för religion läsa livsåskådningskunskap.
5. I de obligatoriska kurserna i samhällskunskap ingår en kurs som behandlar Ålands historia, självstyrelsens utveckling och Åland som ett självstyre mikrosamhälle.
6. Studerande på estetiska inriktningen har åtta obligatoriska kurser i sitt inriktningssämne. Om studerande väljer att inrikta sig i dans eller musik sker undervisningen vid Ålands musikinstitut.
7. I studierna kan maximalt ingå 15 fritt valda kurser som innehåller stoff från olika läroämnena, metodkurser eller studier som arrangeras av annan utbildningsanordnare. Av de 15 fritt valda kurserna kan endast 8 utgöras av kurser som arrangeras av annan utbildningsanordnare än Ålands lyceum.

Bilaga 3. Kärnämnen och valbara allmänna ämnen inom den yrkesinriktade utbildningen och den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil

Ämne	Den yrkesinriktade utbildningen		Den studieförberedande utbildningen med yrkesprofil	
	Kärnämnen (sv)	Valbara allmänna ämnen (sv)	Kärnämnen (sv)	Valbara allmänna ämnen (sv)
Svenska	4	1-6	4	1-6
Engelska	4	1-4	4	1-4
Matematik	4	1-6	4	1-6
Fysik	1	1-3	1	1-3
Kemi	1	1-3	1	1-3
Informations- och kommunikationsteknologi	1		1	
Samhällskunskap	3	1-5	3	1-5
Hälsa och idrott	3	1-2	3	1-2
Övriga språk		4-8	4	1-4
Människor och kulturer		1-4		1-4
Miljökunskap		1-3		1-3
Konst och kultur		1		1
Summa	21		25	

1. Kärnämnen och valbara allmänna ämnena studeras med stöd av fastställd läroplan i allmänna ämnen

Bilaga 4. Jämförelsetabeller

Den studieförberedande utbildningen på Åland och i riket är organiserad i kurser. Den yrkesinriktade utbildningen på Åland och i riket är organiserad i studieveckor. En studievecka inom den yrkesinriktade utbildningen motsvarar normalt den studerandes arbetsinsats om 40 timmar. En kurs inom den studieförberedande utbildningen motsvarar ungefär 1 studievecka inom den yrkesinriktade utbildningen. I Sveriges gymnasieutbildning motsvarar 25 gymnasiepoäng den studerandes arbetsinsats under en vecka.

Studieförberedande utbildning	Yrkesinriktad utbildning
I kurs	I studievecka

Yrkesinriktad utbildning på gymnasialstadiet	Sveriges gymnasieutbildning
1 studievecka	25 gymnasiepoäng

En jämförelse av systemen mellan olika utbildningar och länder kan behövas vid tillgodoräknande av den studerandes tidigare kunskaper. En jämförelse av systemen kan även behövas vid fastställande av vissa ämnens omfattning för att ge den studerande möjlighet att erhålla utökad behörighet för fortsatta studier på högre nivå. Vid jämförelsen är det viktigt att se till mål och centralt innehåll för berörda ämnen, inte enbart till studiernas omfattning (kurs, studievecka, gymnasiepoäng).

I den av landskapsregeringen fastställda läroplanen i allmänna ämnen för den yrkesinriktade utbildningen framgår i bilaga en jämförelse av Ålands, rikets och Sveriges språkstudier på gymnasialstadienivå med Europarådets dokument för bedömning av språkförmågan¹⁴.

Tabellen nedan jämför vitsordsskalorna på Åland, i riket och i Sverige.

Åland Yrkesinriktad utbildning		Finland Yrkesutbildning		Åland Studie- förberedande utbildning		Finland Gymnasie- utbildning		Sverige Gymnasieutbildning	
Berömliga	5	Berömliga	5	Berömliga	10	Utmärkta	10	Mycket väl	godkänd MVG
				Berömliga	9	Berömliga	9		
Goda	4	Goda	4	Goda	8	Goda	8	Väl godkänd	VG
Goda	3	Goda	3	Goda	7	Nöjaktiga	7	Väl godkänd	VG
Nöjaktiga	2	Nöjaktiga	2	Nöjaktiga	6	Försvarliga	6	Godkänd	G
Nöjaktiga	1	Nöjaktiga	1	Nöjaktiga	5	Hjälpliga	5	Godkänd	G

¹⁴ Common European Framework of Reference (CEF).

Bilaga 5. Bedömningsindikatorer

Bedömningsindikatorerna är ett kvalitativt mått på den studerandes kunskaper. De uttrycker kännetecknen för den studerandes kunskaper i relation till läroplansgrundernas övergripande mål. Bedömningsindikatorerna ger en grund för konkretisering av bedömningskriterier för vitsord i utbildningarnas läroplaner.

Berömliga prestationer

1. Den studerande har förmåga att på ett djupgående sätt lösa problem, tänka självständigt och kritiskt i komplexa situationer, komplexa frågor eller fenomen
2. Den studerande har mycket god förmåga att bedöma aktuella situationer eller aktuellt ämne på ett etiskt, estetiskt, miljömässigt eller ekonomiskt sätt
3. Den studerande kan på ett berömligt sätt beakta säkerhetsaspekter i aktuella situationer
4. Den studerande behärskar mångsidigt och nyanserat olika aspekter av ämnet eller yrkesområdet och presterar arbeten som är av mycket hög kvalitet
5. Den studerande behärskar mångsidigt ämnets eller yrkesområdets skriftspråkliga och kommunikativa aspekter
6. Den studerande har mycket god förmåga att använda sig av olika typer av information på ett kritiskt och mångsidigt sätt. Den studerande har en skarp iakttagelseförmåga vid urval och kan göra mycket goda bedömningar
7. Den studerande har mycket goda förutsättningar för fortsatta studier

Goda prestationer

1. Den studerande har god förmåga att lösa problem, tänka självständigt och kritiskt i vanligt förekommande situationer och vanligt förekommande frågor eller fenomen
2. Den studerande har god förmåga att bedöma aktuella situationer eller aktuellt ämne på ett etiskt, estetiskt, miljömässigt eller ekonomiskt sätt
3. Den studerande kan beakta säkerhetsaspekter i aktuella situationer
4. Den studerande behärskar de centrala aspekterna av ämnet och presterar arbeten som är av god kvalitet
5. Den studerande behärskar ämnets eller yrkesområdets skriftspråkliga och kommunikativa aspekter
6. Den studerande har god förmåga att, i enlighet med givna modeller, använda sig av olika typer av information och kan göra relevanta urval och bedömningar
7. Den studerande har goda förutsättningar för fortsatta studier

Nöjaktiga prestationer

1. Den studerande har nöjaktig förmåga att lösa problem, tänka självständigt och kritiskt i tränade situationer och i relation till enklare uppgifter
2. Den studerande kan, med stöd av modeller och instruktioner, göra enklare etiska, estetiska, miljömässiga eller ekonomiska bedömningar av aktuella situationer eller för aktuellt ämne
3. Den studerande kan beakta nödvändiga säkerhetsaspekter i aktuella situationer
4. Den studerande presterar arbeten som är av acceptabel kvalitet eller behärskar på ett acceptabelt sätt de mest nödvändiga aspekterna av ämnet

5. Den studerande behärskar på ett nöjaktigt sätt ämnets eller yrkesområdets skriftspråkliga och kommunikativa aspekter
6. Den studerande kan, utgående från givna modeller, hantera information och göra ändamålsenliga urval och acceptabla bedömningar
7. Den studerande har begränsade, men i huvudsak tillräckliga förutsättningar, för fortsatta studier.